

Dr hab. Anna Kościółek, prof. UR

Uniwersytet Rzeszowski

ORCID: 0000-0003-2656-3453

e-mail: akosciol@ur.edu.pl

Pozostawienie w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia pisma skierowanego do przedsiębiorcy – uwagi na tle nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego z 9.03.2023 r.

Placing letters addressed to entrepreneurs on file with the effect of having been served – comments on the amendment to the Code of Civil Procedure of 9 March 2023

Streszczenie

Przedmiotem niniejszego opracowania jest analiza przepisów Kodeksu postępowania cywilnego regulujących problematykę doręczania pism stronom mającym status przedsiębiorcy. Analizie zostaną poddane przede wszystkim te regulacje, które pozwalają na pozostawienie doręczanego przedsiębiorcy pisma w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia. Potrzeba odniesienia się do tak ujętej problematyki wiąże się ze zmianami, jakie w przedmiotowym obszarze wprowadziła obszerna nowelizacja Kodeksu postępowania cywilnego dokonana na mocy ustawy z 9.03.2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw¹. Istotne zmiany dotyczą tych sytuacji, w których adres do doręczeń udostępniony w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej nie odpowiada rzeczywistości ze względu na nieujawnienie w tej ewidencji zmiany adresu. Celem niniejszego artykułu jest w szczególności analiza i ocena tych zmian, jak również przedstawienie propozycji właściwego ujęcia skutków braku aktualizacji adresu udostępnionego w ewidencji.

Słowa kluczowe: postępowanie cywilne, doręczanie pism przedsiębiorcom, pozostawienie w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia

JEL: K41

Wprowadzenie

Na mocy ustawy z 1.03.1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej – Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu

Abstract

This article is devoted to the analysis of the provisions of the Code of Civil Procedure regulating the issue of delivery of letters to parties with the status of entrepreneurs. The analysis covers mainly regulations that allow for placing letters addressed to entrepreneurs on files with the effect of having been served. The need to address the above-mentioned issue is related to the changes introduced in this area by the extensive amendment to the Code of Civil Procedure made under the Act of 9 March 2023. Significant changes concern situations where the address for service provided in the Central Register and Information on Economic Activity does not correspond to reality due to the fact that the change of address has not been disclosed in this register. The purpose of this article is, in particular, to analyse and evaluate these changes, as well as to present proposals for a proper regulation of the effects of not updating the address provided in the register.

Keywords: civil proceedings, delivery of letters to entrepreneurs, placing letters on files with the effect of having been served

układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw² do regulacji kodeksowej doręczeń wprowadzono przepisy pozwalające na pozostawienie w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia pism skierowa-

nych do osób prawnych i organizacji podlegających wpisowi do rejestru na podstawie odrębnych przepisów w sytuacji, w której podmiotom tym nie można doręczyć pisma z uwagi na nieujawnienie w rejestrze zmiany adresu (ówczesny art. 139 § 3 i 4³).

Regulacja ujęta pierwotnie w art. 139 § 3 i 4 została następnie poddana nowelizacji na mocy ustawy z 2.07.2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw⁴, która miała rozciągnąć jej stosowanie na osoby fizyczne podlegające wpisowi do ewidencji (obecnie CEIDG). W stanie prawnym powstałym na skutek tej zmiany w literaturze i orzecznictwie przyjmowano jednak, że przewidziana w art. 139 § 3 k.p.c. sankcja w postaci pozostawienia pisma w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia, nie miała zastosowania do osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, podlegających wpisowi do ewidencji działalności gospodarczej (zob. Cierkoński, 2006, s. 303 i n.)⁵. Uznano bowiem, że choć część wstępna tego przepisu odnosi się do osób fizycznych podlegających wpisowi do ewidencji, to jednak drugi człon tego przepisu, rozstrzygający o pozostawieniu pisma w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia, odnosi się tylko do podmiotu wpisanego w rejestrze, który – pomimo udzielonego pouczenia – zaniedbał ujawnienia w rejestrze zmiany adresu (art. 139 § 3 i 4 k.p.c.).

Drugi człon tego przepisu uległ zmianie wraz z wejściem w życie ustawy z 16.11.2006 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw⁶. Niemniej jednak wyraźne uwzględnienie w treści tej regulacji przypadku niemożności doręczenia z uwagi na nieujawnienie zmiany adresu w ewidencji nie usunęło wątpliwości odnośnie do możliwości stosowania doręczenia przez pozostawienie w aktach sprawy w stosunku do osób fizycznych podlegających wpisowi do ewidencji. W nauce i judykaturze zauważano bowiem, że pozostawienie pisma w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia wymaga uprzedniego pouczenia przedsiębiorcy o przewidzianym w tym przepisie skutku (Weitz, 2016, s. 817)⁷. Konieczność dokonania stosownego pouczenia przewidziano jednak wyłącznie w odniesieniu do osób prawnych i innych jednostek organizacyjnych podlegających wpisowi do rejestru (art. 139 § 4 k.p.c.). W stosunku zaś do osób fizycznych podlegających wpisowi do ewidencji ustawodawca nie przewidział analogicznego obowiązku, co oznaczało, że osoby takie nie były pouczone przy pierwszym wpisie o skutkach zaniedbania ujawnienia w CEIDG zmiany adresu, mających wynikać z art. 139 § 3 k.p.c. W związku z tym pojawiały się zarówno poglądy wyłączające stosowanie wskazanej w art. 139 § 3 k.p.c. sankcji w stosunku do osób fizycznych podlegających wpisowi do ewidencji, mimo że hipoteza tego przepisu rozciąga się na takie osoby (Markiewicz, 2023, art. 139, nb. 11; Sendacki, 2013, s. 1141–1142; Weitz, 2016, s. 818)⁸, jak również przyjmujące zasadność zastosowania tej sankcji (Michalska-Marciniak, 2016, s. 601–602; Dutka, 2016, s. 314–315; Uliasz, 2007, nb. 7).

Wspomniane powyżej poglądy straciły aktualność wraz z wejściem w życie ustawy z 4.07.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych

ustaw⁹. Spór rozwiązał bowiem sam ustawodawca, który na mocy wspomnianej nowelizacji uchylił w art. 133 § 2a, zastępując go § 2¹ i § 2², zaś w treści art. 139 § 3 usunął odwołanie do podmiotów podlegających wpisowi do ewidencji. Usunięcie tego odwołania oznacza, że stosowanie sankcji pozostawienia pisma w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia zostało bezsprzecznie zawężone do podmiotów wpisanych do rejestru sądowego, a tym samym wyłączone w odniesieniu do przedsiębiorców wpisanych do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej. Nowelizacja z 4.07.2019 r. jednoznacznie zróżnicowała zatem sytuację przedsiębiorców na gruncie przepisów o doręczeniu, w zależności od tego, czy podlegają wpisowi do CEIDG, czy do KRS, co w nauce spotkało się z uzasadnioną krytyką (zob. Skrodzki, 2020, s. 43 i n.; Uliasz, 2019, nb. 6).

Kolejne zmiany w przedmiotowym obszarze wprowadziła obszerna nowelizacja Kodeksu postępowania cywilnego, dokonana na mocy ustawy z 9.03.2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw¹⁰, która weszła w życie 1.07.2023 r. Istotne modyfikacje dotyczą w szczególności tych sytuacji, w których adres udostępniony w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej nie odpowiada rzeczywistości ze względu na nieujawnienie w tej ewidencji zmiany adresu. Analiza tych zmian stanowi zasadniczy przedmiot niniejszego opracowania. Niemniej jednak rozważania warto rozpocząć od uwag poświęconych analizie analogicznej sytuacji w odniesieniu do przedsiębiorców wpisanych do rejestru sądowego. Co prawda przepisy dotyczące tej kwestii nie zostały znowelizowane na mocy ustawy z 9.03.2023 r., jednak ich analiza pozwoli na wskazanie znaczących różnic, jakie występują w zakresie doręczeń między przedsiębiorcami wpisanymi do KRS i CEIDG.

Doręczenie przez pozostawienie w aktach pisma skierowanego do przedsiębiorcy wpisanego do rejestru sądowego

Czynność doręczenia, aby była prawidłowa i skuteczna, musi co do zasady zostać dokonana nie tylko w odpowiednim czasie, ale i we właściwym miejscu. Wymóg ten jest o tyle istotny, że tylko w miejscu określonym w odpowiednich przepisach na adresacie spoczywa ciężar znoszenia doręczenia i nie może on odmówić przyjęcia pisma bez narażenia się na negatywne skutki odmowy przyjęcia doręczonego pisma (Weitz, 2016, s. 773). Miejsce, w jakim można dokonywać skutecznych doręczeń w odniesieniu do przedsiębiorców wpisanych do rejestru sądowego, wskazano w szczególności w art. 133 § 2² k.p.c. Zgodnie z tym przepisem pisma procesowe lub orzeczenia dla przedsiębiorcy wpisanego do rejestru sądowego doręcza się na adres udostępniony w tym rejestrze, chyba że przedsiębiorca wskazał inny adres do doręczeń. Podstawowe znaczenie dla skutecznego doręczenia pisma przedsiębiorcy wpisanemu do rejestru sądowego ma zatem adres wskazany w tym rejestrze. Adres ten pozostaje nadal aktualny, nawet wówczas,

gdy został wykreślony jako niezgodny z rzeczywistym stanem rzeczy, ale nie zgłoszono wniosku o wpis nowego adresu, który podlegałby udostępnieniu. Adres udostępniony w rejestrze sądowym ma kluczowe znaczenie z punktu widzenia skutecznego doręczenia pism przedsiębiorcom wpisanym do tego rejestru, z tym jednak zastrzeżeniem, że przedsiębiorca może wskazać inny adres do doręczeń, co wyłącza nakaz dokonywania doręczeń na adres udostępniony w rejestrze.

Jeżeli stronie podlegającej wpisowi do rejestru sądowego nie można doręczyć pisma w sposób przewidziany w artykułach poprzedzających ze względu na nieujawnienie w tym rejestrze zmiany adresu, pismo to pozostawia się w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia, chyba że nowy adres jest sądowi znany (art. 139 § 3 k.p.c.). Należy przy tym podkreślić, że warunkiem pozostawienia pisma w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia jest uprzednie, tj. dokonane przy ogłoszeniu lub doręczeniu postanowienia o pierwszym wpisie, pouczenie wnioskodawcy o skutkach zaniedbania ujawnienia w rejestrze zmiany adresu (art. 139 § 4 k.p.c.). Co więcej, zastosowanie art. 139 § 3 k.p.c. jest wykluczone wówczas, gdy przedsiębiorca, zgodnie z art. 133 § 2² zd. 1 *in fine*, wskazał adres do doręczeń inny niż adres udostępniony w rejestrze.

Pewne wątpliwości mogą dotyczyć sposobu zastosowania art. 139 § 3 k.p.c. w sytuacji, w której ostatni udostępniony w rejestrze adres został wykreślony jako niezgodny z rzeczywistym stanem rzeczy i nie zgłoszono wniosku o wpis nowego adresu, który podlegałby udostępnieniu. Literalne brzmienie art. 133 § 2² zd. 1 k.p.c. sugeruje bowiem, że doręczenie powinno być dokonane na ten właśnie adres, podczas gdy w świetle art. 139 § 2 k.p.c. jego wykreślenie, jako niezgodnego z rzeczywistym stanem rzeczy, wydaje się świadczyć o niemożności doręczenia ze względu na nieujawnienie w tym rejestrze zmiany adresu. Biorąc to pod uwagę, w literaturze przyjmuje się, że w takim przypadku pismo powinno zostać od razu pozostawione w aktach ze skutkiem doręczenia, bez konieczności podjęcia próby doręczenia pod wykreślonym z rejestru adresem (Wolwiak, 2022, nb. 44). Z poglądem tym nie można się jednak zgodzić, jeśli weźmie się pod uwagę gwarancyjną funkcję przepisów o doręczeniach, która warunkuje dochowanie standardów rzetelnego procesu. Dlatego też należy przyjąć, że w każdym wypadku, nawet w razie adresu wykreślonego, sąd powinien podjąć próbę doręczenia, a dopiero niepowodzenie tej próby warunkuje przyjęcie skutku doręczenia pisma na podstawie art. 139 § 3 k.p.c. Niemożności doręczenia w rozumieniu tego przepisu nie można bowiem domniemywać.

Reasumując, raz jeszcze podkreślić należy, że doręczeń wobec przedsiębiorcy podlegającemu wpisowi do rejestru sądowego dokonuje się zasadniczo na adres udostępniony w tym rejestrze. Jeżeli zaś na adres ten nie można doręczyć pisma ze względu na nieujawnienie w rejestrze zmiany adresu, pismo to pozostawia się w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia, o czym poucza się wnioskodawcę przy ogłoszeniu lub doręczeniu postanowienia o pierwszym wpisie.

Doręczenie przez pozostawienie w aktach pisma skierowanego do przedsiębiorcy wpisanego do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej

Miejsce, w jakim można dokonywać skutecznych doręczeń w odniesieniu do przedsiębiorców wpisanych do CEIDG, ujęto w sposób analogiczny do rozwiązania przyjętego w stosunku do przedsiębiorców wpisanych do rejestru sądowego. Zgodnie bowiem z art. 133 § 2¹ k.p.c. pisma procesowe lub orzeczenia dla przedsiębiorcy wpisanego do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej doręcza się na adres do doręczeń udostępniony w tej ewidencji, chyba że przedsiębiorca wskazał inny adres do doręczeń. Adres udostępniony w ewidencji, podobnie jak adres udostępniony w rejestrze, ma zatem kluczowe znaczenie z punktu widzenia skutecznego doręczenia pism przedsiębiorcom wpisanym do tej ewidencji – z tym jednak zastrzeżeniem, że przedsiębiorca może wskazać inny adres do doręczeń, co wyłącza nakaz dokonywania doręczeń na adres udostępniony w ewidencji, o której mowa w art. 133 § 2¹ k.p.c. W tym miejscu kończy się jednak podobieństwo do reguł przyjętych w odniesieniu do przedsiębiorców wpisanych do rejestru sądowego. Ustawodawca nie powiązał bowiem niemożności doręczenia pisma, wywołanej nieujawnieniem zmiany adresu w ewidencji, z zastosowaniem sankcji w postaci pozostawienia pisma w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia. W to miejsce ustawodawca wprowadził natomiast obowiązek informowania sądu o zmianie adresu do doręczeń i dopiero z zaniedbaniem tego obowiązku powiązał skutek w postaci doręczenia przez pozostawienie w aktach sprawy.

Na mocy nowelizacji z 9.03.2023 r. przedsiębiorców objęto obowiązkiem informowania sądu o każdej zmianie adresu, o którym mowa w art. 133 § 2¹, a więc adresu do doręczeń udostępnionego w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej lub innego adresu do doręczeń wskazanego przez stronę będącą przedsiębiorcą wpisanym do CEIDG (art. 136 § 5 k.p.c.). Zaniechanie zawiadomienia sądu o zmianie adresu skutkuje pozostawieniem pisma w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia (art. 136 § 5 zd. 2 w zw. z art. 136 § 2 zd. 1 k.p.c.). Wbrew literalnemu brzmieniu art. 136 § 2 zd. 1 k.p.c. pozostawienie w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia dotyczy nie tylko pism sądowych, ale także pism procesowych¹¹. Należy przy tym podkreślić, że warunkiem przyjęcia skutku doręczenia pisma jest uprzednie, tj. dokonane przy pierwszym doręczeniu, pouczenie strony o powyższym obowiązku i skutkach jego niedopełnienia. Konieczność dokonania stosownego pouczenia w odniesieniu do przedsiębiorców wpisanych do CEIDG przewidziano w art. 136 § 2 zd. 2 w zw. z art. 136 § 5 zd. 2 k.p.c. O powyższym obowiązku i skutkach jego niedopełnienia powinien pouczyć zatem sąd przy pierwszym doręczeniu. Należy również zaznaczyć, że doręczenia przez pozostawienie pisma w aktach sprawy nie stosuje się w przypadku doręczenia skargi o wznowienie postępowania

lub skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia (art. 136 § 3 w zw. z art. 136 § 5 zd. 2 k.p.c.). Skargi te wnoszą się bowiem wówczas, gdy stron nie obciąża już obowiązek zawiadamiania sądu o każdej zmianie adresu do doręczeń, o którym mowa w art. 133 § 2¹ k.p.c. Obowiązek ten ustaje wraz z uprawomocnieniem się orzeczenia kończącego postępowanie, od którego nie przysługuje skarga kasacyjna, lub z upływem terminu do wniesienia skargi kasacyjnej (art. 387¹ k.p.c.).

Podsumowując przedstawione powyżej zmiany, należy wskazać, że ustawodawca przyjął możliwość pozostawienia w aktach sprawy pisma skierowanego do przedsiębiorcy wpisanego do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej. Zastosowanie tej sankcji nie zostało jednak uzależnione od sytuacji, w której stronie podlegającej wpisowi do ewidencji nie można doręczyć pisma ze względu na nieujawnienie w CEIDG zmiany adresu, a więc od przesłanki analogicznej do tej, która znajduje zastosowanie w odniesieniu do przedsiębiorców podlegających wpisowi do rejestru sądowego. Pozostawienie pisma w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia w przypadku przedsiębiorców podlegających wpisowi do ewidencji uzależniono bowiem od zaniechania obowiązku zawiadomienia sądu o każdej zmianie adresu do doręczeń udostępnionego w ewidencji (lub wskazanego przez przedsiębiorcę). W ten sposób na przedsiębiorcy wpisanym do CEIDG, który nie zgłosił innego adresu do doręczeń, ciąży nie tylko obowiązek złożenia wniosku o zmianę wpisu w CEIDG w razie zmiany adresu do doręczeń (art. 15 ust. 1 pkt 1 lit. a ustawy z 6.03.2018 r. o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy¹²), lecz również obowiązek poinformowania sądu o tej aktualizacji. Tym samym na przedsiębiorców wpisanych do CEIDG nałożono dodatkowy ciężar, którego nie przewidziano w stosunku do przedsiębiorców wpisanych do KRS. Przedsiębiorca taki musi bowiem pamiętać nie tylko o konieczności aktualizacji danych w ewidencji, ale także o konieczności powiadamiania sądu o dokonanej aktualizacji i to pod rygorem zastosowania bardzo dotkliwej sankcji w postaci przyjęcia skutku doręczenia. Racjonalność obciążenia przedsiębiorców dodatkowym obowiązkiem informacyjnym jest wątpliwa w świetle przepisów ustawy o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy, które nakładają na przedsiębiorcę obowiązek złożenia wniosku o zmianę wpisu w CEIDG w razie zmiany adresu do doręczeń. Racjonalne wydaje się jedynie informowanie sądu o zmianie adresu do doręczeń, który przedsiębiorca – wykorzystując upoważnienie zawarte w art. 133 § 2¹ k.p.c. – wskazał w miejsce adresu udostępnionego w ewidencji.

U podstaw wprowadzenia rozwiązania odbiegającego od schematu przyjętego w odniesieniu do przedsiębiorców wpisanych do rejestru sądowego spoczęło to, że przepisy o CEIDG, w przeciwieństwie do przepisów o KRS, na etapie wpisu do rejestru nie wymagają pouczenia przedsiębiorcy o procesowych skutkach zaniechania ujawnienia w ewidencji zmian adresu¹³. Zdaniem projektodawców

omawianego problemu nie da się rozwiązać przez prostą zmianę przepisów regulujących wpisy do CEIDG. Wprowadzenie wymogu pouczeń nie będzie bowiem odnosiło skutku wobec osób już wpisanych do tej ewidencji. Projektodawcy podnieśli jednocześnie, że nałożenie nowych obowiązków informacyjnych na jednostki prowadzące rejestr wiązałoby się z ich dodatkowym obciążeniem i kosztami, a z perspektywy sądu nadal niemożliwy do rozwiązania byłby problem, które z wpisanych do rejestru podmiotów zostały pouczone o skutkach braku aktualizacji adresu, a które nie.

Odnosząc się do wspomnianych powyżej argumentów, można w pierwszej kolejności wskazać, że rozwiązaniem problemu wynikającego z ewentualnej zmiany przepisów regulujących wpisy do CEIDG, sprowadzającego się do bezskuteczności pouczeń w odniesieniu do osób już wpisanych do ewidencji, mogłoby być jednorazowe rozesłanie pouczeń do wszystkich wpisanych już do ewidencji, a następnie dokonywanie stosownych pouczeń względem każdego nowo rejestrującego się podmiotu. Rozwiązanie takie pozostaje jednak w opozycji do kolejnego ze wskazanych argumentów, tj. kwestii generowanych przez takie pouczenia kosztów oraz obciążenia jednostek prowadzących rejestr. Szukając rozwiązania, które pozwoliłoby na przyjęcie skutku doręczenia w efekcie nieujawnienia zmiany adresu w ewidencji, można rozważyć możliwość, którą projektodawcy odrzucili *a limine*, zakładając że pouczenie o możliwości pozostawienia pisma w aktach sprawy, w razie niemożliwości dokonania doręczenia ze względu na nieujawnienie w ewidencji zmiany adresu, jest koniecznym warunkiem zastosowania tej sankcji. Powstaje jednak pytanie, czy rzeczywiście pozostawienie pisma w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia bezwzględnie wymaga uprzedniego pouczenia przedsiębiorcy o tym skutku. Wniosek taki w przypadku przedsiębiorców wpisanych do rejestru sądowego wyprowadza się z art. 139 § 4 k.p.c., który wyraźnie przewiduje wymóg dokonania pouczenia o skutkach zaniechania ujawnienia w rejestrze zmian określonych w § 3. Wniosek ten nie powinien jednak przekładać się na automatyczne przyjmowanie, że w każdym przypadku pozostawienia pisma w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia konieczne jest uprzednie pouczenie o tym skutku. Wydaje się, że pouczenie musi być, w kontekście analizowanej instytucji, traktowane jako warunek *sine qua non* jej zastosowania, jeżeli ustawodawca rzeczywiście przewiduje obowiązek dokonania stosownego pouczenia. Ustawodawca nie musi jednak takiego obowiązku wprowadzać. Jeżeli zatem ustawodawca świadomie zrezygnuje z konieczności pouczenia przedsiębiorców wpisanych do CEIDG o skutkach wynikających z zaniechania ujawnienia w ewidencji zmian adresu, nie będzie podstaw do przyjmowania, że pouczenie warunkuje zastosowanie tych skutków¹⁴. W przypadku Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej brak ewentualnego pouczenia wydaje się uzasadniony w szczególności nałożonym na przedsiębiorców obowiązkiem złożenia wniosku o zmianę wpisu w CEIDG w razie zmiany adresu do doręczeń. Szczególna ochrona procesowa przedsiębiorcy (a tak należy traktować ewentualne pouczenie)

nie wydaje się bowiem uzasadniona w sytuacji, w której na mocy przepisów regulujących funkcjonowanie CEIDG domniemywa się, że dane wpisane do CEIDG są prawdziwe, zaś przedsiębiorca sam powinien czuwać nad prawidłowością ujawnionych tam informacji adresowych. Budowanie tezy, zgodnie z którą brak pouczenia osoby fizycznej będącej przedsiębiorcą o skutku w postaci doręczenia przez pozostawienie pisma w aktach sprawy jest warunkiem koniecznym zastosowania tej sankcji, pomija zatem całkowicie rolę i funkcje CEIDG, która oparta jest na zasadzie jawności i domniemaniu prawdziwości wpisów (Michalska-Marciniak, 2016, s. 602). Co więcej, zgodnie z art. 36 uCEIDG, minister właściwy do spraw gospodarki doręcza pisma przedsiębiorcy wpisanemu do CEIDG wyłącznie na adres do doręczeń wpisany do ewidencji; jeżeli zaś przedsiębiorca nie dokona zmiany wpisu do CEIDG w przypadku zmiany adresu do doręczeń, doręczenie pisma na dotychczasowy adres ma skutek prawny. Przepis ten znajduje co prawda zastosowanie w odniesieniu do doręczeń dokonywanych przedsiębiorcy wpisanemu do CEIDG przez organ ewidencyjny. Nie zmienia to jednak faktu, że nie przewiduje on żadnego uprzedniego pouczenia warunkującego możliwość przyjęcia skutku doręczenia na adres udostępniony w ewidencji. Konsekwencje nieuwajnienia prawidłowego adresu do doręczeń powinny być bowiem oczywiste dla każdego przeciętnego przedsiębiorcy.

Poszukiwanie alternatywy dla przyjętego przez ustawodawcę rozwiązania jest tym bardziej istotne, że przyjęcie możliwości pozostawienia pisma w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia jako konsekwencji niewykonania obowiązku informacyjnego wobec sądu wymusiło wprowadzenie odmiennych rozwiązań w odniesieniu do pierwszego pisma w sprawie. Wynikający z art. 136 § 5 k.p.c. obowiązek zawiadamiania o każdej zmianie adresu do doręczeń, o którym mowa w art. 133 § 2¹, spoczywa bowiem na przedsiębiorcy dopiero od chwili pierwszego dokonanego mu doręczenia. Wtedy to sąd powinien pouczyć stronę o tym obowiązku i skutkach jego niedopełnienia (art. 136 § 2 zd. 2 w zw. z art. 136 § 5 k.p.c.)¹⁵. Dlatego też, na mocy nowelizacji z 9.03.2023 r. nakaz doręczenia na adres udostępniony w CEIDG został wyłączony wówczas, gdy przedmiotem doręczenia jest pierwsze pismo w sprawie, a przedsiębiorca nie wywiązał się z obowiązku zgłoszenia wniosku o zmianę adresu do doręczeń wpisanego do ewidencji. Zgodnie z art. 139 § 2¹ zd. 1 k.p.c., jeżeli stronie będącej przedsiębiorcą wpisanym do CEIDG nie można doręczyć pierwszego pisma w sprawie w sposób w sposób, o którym mowa w artykułach poprzedzających lub w art. 139 § 1 k.p.c.¹⁶ ze względu na nieuwajnienie w tej ewidencji zmiany adresu do doręczeń, pismo to doręcza się na adres, pod którym strona zamieszkuje. W razie niemożności doręczenia w mieszkaniu adresata (w sposób właściwy lub zastępczy, tj. osobom wskazanym w art. 138 § 1 k.p.c.), a następnie w razie nieodebrania pisma pomimo powtórzenia zawiadomienia zgodnie z art. 139 § 1 zd. 2 k.p.c., przewodniczący zawiadamia o tym powoda, przesyłając mu przy tym odpis pisma dla pozwanego i zobowiązując do doręczenia tego pisma pozwanemu za pośrednictwem komornika (art. 139¹

§ 1 k.p.c.). Rozwiązania tego nie stosuje się, jeżeli pomimo nieodebrania przez adresata korespondencji aktualność wskazanego w pozwie adresu zamieszkania pozwanego nie budzi wątpliwości (art. 139¹ § 1¹ k.p.c.). W razie potrzeby doręczenia stronie pisma w sposób przewidziany w art. 139¹ koszty doręczenia obciążają tę stronę niezależnie od wyniku sprawy (art. art. 139 § 2¹ zd. 2 k.p.c.).

Powód w terminie dwóch miesięcy od dnia doręczenia mu zobowiązania, o którym mowa w art. 139¹ § 1, powinien podjąć jedno z dwóch możliwych alternatywnie działań – złożyć do akt potwierdzenie doręczenia korespondencji pozwanemu za pośrednictwem komornika albo zwrócić korespondencję wraz z dowodem na piśmie, że pozwany zamieszkuje pod adresem wskazanym w pozwie. Pierwotnie powód mógł również we wspomnianym terminie zwrócić pismo sądowi, wskazując jednocześnie aktualny adres pozwanego, jednak na mocy nowelizacji z 9.03.2023 r. usunięto tę możliwość. Efektem bezskutecznego upływu wspomnianego terminu jest stosowanie przepisu art. 177 § 1 pkt 6 k.p.c., który przewiduje zawieszenie postępowania. Postępowanie zawieszone w efekcie bezskutecznego upływu terminu, o którym mowa w art. 139¹ § 2 k.p.c., sąd umarza, jeżeli wniosek o podjęcie zawieszonego postępowania nie zostanie zgłoszony w ciągu trzech miesięcy od daty postanowienia zawieszenia postępowania (art. 182 § 1 pkt 1 k.p.c.). Należy przy tym podkreślić, że jedynie skuteczny wniosek o podjęcie postępowania zapobiega umorzeniu zawieszonego postępowania (Laskowska-Hulisz, 2009, s. 328). Aby złożenie wniosku o podjęcie postępowania było skuteczne i zapobiegło umorzeniu zawieszonego postępowania, muszą natomiast ustać przeszkody do zawieszenia postępowania, a więc w analizowanym przypadku – przeszkoda w doręczeniu pisma pozwanemu. Powyższe oznacza, że wraz z wnioskiem o podjęcie postępowania należy złożyć potwierdzenie doręczenia pisma pozwanemu za pośrednictwem komornika albo zwrócić korespondencję wraz z dowodem na piśmie, że pozwany zamieszkuje pod adresem wskazanym w pozwie, względnie jeśli nie będzie to możliwe – złożyć wniosek o ustanowienie dla pozwanego kuratora na podstawie art. 143 i 144 k.p.c. W tym kontekście w literaturze zauważa się, że biorąc pod uwagę przeciętny czas potrzebny na dokonanie takich czynności (w szczególności czas potrzebny na sporządzenie wniosku do komornika, podjęcie przez komornika próby doręczenia, a w razie jej bezskuteczności – ewentualnych czynności zmierzających do ustalenia aktualnego adresu zamieszkania adresata, a następnie czas potrzebny na realizację obowiązku uprawdopodobnienia, że miejsce pobytu strony nie jest znane) w praktyce zachodzi ryzyko, że postępowanie zostanie umorzone pomimo dołożenia przez powoda wszelkich możliwych starań i wykorzystania wszelkich przewidzianych przez prawo środków (Mendrek, 2020, s. 171). To z kolei sprawia, że powód dysponujący danymi udostępnionymi w CEIDG, w tym również adresem do doręczeń pozwanego przedsiębiorcy, nie może być pewny, że będzie mógł skutecznie dochodzić swoich praw w postępowaniu cywilnym. Tym samym deprecjonowany jest rejestr publiczny CEIDG (Dutka, 2016, s. 315), a przedsiębiorca

w świetle prawa może odnosić korzyści z zachowania się niezgodnego z prawem (brak aktualizacji danych wbrew obowiązowi prawnemu) (Michalska-Marciniak, 2016, s. 602).

Uwagi końcowe

Podsumowując przedstawione w niniejszym opracowaniu uwagi, należy podkreślić, że pomimo zmian wprowadzonych na mocy nowelizacji z 9.03.2023 r. ustawodawca nie zdecydował się na to, aby w odniesieniu do doręczania pism przedsiębiorcom wpisanym do CEIDG przyjąć rozwiązanie funkcjonujące w stosunku do przedsiębiorców wpisanych do rejestru sądowego. Znowelizowane przepisy nadal nie przewidują bowiem możliwości pozostawienia każdego pisma skierowanego do przedsiębiorcy indywidualnego w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia, jeżeli tylko pisma tego nie można doręczyć ze względu na nieujawnienie w ewidencji zmiany adresu do doręczeń. W miejsce takiego rozwiązania ustawodawca dopuścił natomiast pozostawienie w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia pisma skierowanego do takiego przedsiębiorcy w toku sprawy (licząc ten moment od chwili pierwszego dokonanego mu doręczenia), nie zezwalając jednocześnie na zastosowanie tej sankcji w przypadku doręczania pierwszego pisma w sprawie.

Powyższe rozwiązanie, utrzymujące zróżnicowanie sytuacji przedsiębiorców w zależności od tego, czy podlegają wpisowi do CEIDG, czy do KRS, nie wydaje się uzasadnione¹⁷. Należy przypomnieć, że zgodnie z art. 133 § 2¹ k.p.c. pisma procesowe lub orzeczenia dla przedsiębiorcy wpisanego do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej doręcza się na adres do doręczeń udostępniony w tej ewidencji, chyba że przedsiębiorca wskazał inny adres do doręczeń. Miejsce, w jakim można dokonywać skutecznych doręczeń w odniesieniu do przedsiębiorców wpisanych do CEIDG ujęto zatem w sposób analogiczny do rozwiązania przyjętego w stosunku do przedsiębiorców wpisanych do rejestru sądowego. Jeżeli więc przedsiębiorca wpisany do CEIDG nie wskazał sądowi innego adresu do doręczeń, sąd powinien do-

ręczać mu pisma procesowe na adres do doręczeń udostępniony w tej ewidencji. Tym samym podstawowe znaczenie dla skutecznego doręczenia przedsiębiorcy będącemu osobą fizyczną powinien mieć adres wskazany w CEIDG. Należy przy tym podkreślić, że adres do doręczeń podlega wpisowi do CEIDG jako jedna z tzw. danych ewidencyjnych wskazanych w art. 5 ust. 1 uCEIDG. Co więcej, przedsiębiorca został zobowiązany do złożenia wniosku o zmianę wpisu w CEIDG w razie zmiany adresu do doręczeń w terminie 7 dni od dnia zmiany (art. 15 ust. 1 pkt 1 lit. a uCEIDG). Z kolei według art. 16 ust. 1 uCEIDG domniemywa się, że dane wpisane do CEIDG są prawdziwe. Wydaje się zatem, że CEIDG, podobnie jak rejestr sądowy KRS, stanowi wiarygodne źródło informacji o adresie przedsiębiorcy. Tymczasem na przedsiębiorców wpisanych do CEIDG nałożono dodatkowy ciężar informacyjny wobec sądu (znowelizowany art. 136 § 5 k.p.c.), choć samo ujawnienie w ewidencji zmienionego adresu powinno być wystarczające. Co więcej, dopiero z niezachowaniem obowiązku dokonania stosownego zawiadomienia powiązano skutek w postaci pozostawienia pisma w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia, podczas gdy brak dokonania stosownych zmian w CEIDG powinien być wystarczający dla przyjęcia tego skutku. Zastosowanie tego mechanizmu automatycznie wyłącza możliwość przyjęcia skutku doręczenia w stosunku do pierwszego pisma w sprawie, gdyż wspomniany obowiązek informacyjny spoczywa na adresacie od chwili pierwszego dokonanego mu doręczenia. Pomimo kolejnej nowelizacji nadal aktualna pozostaje zatem uwaga, zgodnie z którą obecna regulacja, dotycząca doręczeń pierwszego pisma w sprawie wobec przedsiębiorców wpisanych do CEIDG, nie pozwala w istocie na wykorzystanie potencjału tej ewidencji (Skrodzki, 2020, s. 44).

De lege ferenda należy postulować, aby pozostawianie pism w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia następowało według jednolitych zasad, niezależnie od tego, czy dotyczy podmiotu podlegającego wpisowi do KRS, czy też CEIDG. O skuteczności doręczenia każdego pisma, w tym również pierwszego pisma w sprawie, powinno decydować skierowanie korespondencji na adres udostępniony w rejestrze sądowym lub ewidencji.

Przypisy/Notes

¹ Dz.U. poz. 614.

² Dz.U. nr 43, poz. 189 ze zm.

³ § 3. Pisma dla osób prawnych i organizacji podlegających wpisowi do rejestru na podstawie odrębnych przepisów – w razie niemożności doręczenia w sposób przewidziany w artykułach poprzedzających z uwagi na nieujawnienie w rejestrze zmiany adresu – pozostawia się w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia, chyba że nowy adres jest sądowi znany. § 4. Sąd rejestrowy przy ogłoszeniu lub doręczeniu postanowienia o pierwszym wpisie poucza wnioskodawcę o skutkach zaniedbania ujawnienia w rejestrze zmian określonych w § 3.

⁴ Dz.U. nr 172, poz. 1804. Na mocy tej nowelizacji w art. 139 k.p.c. § 3 otrzymał następujące brzmienie „Pisma dla osób prawnych, organizacji, osób fizycznych podlegających wpisowi do rejestru albo ewidencji na podstawie odrębnych przepisów – w razie niemożności doręczenia w sposób przewidziany w artykułach poprzedzających z uwagi na nieujawnienie w rejestrze zmiany adresu – pozostawia się w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia, chyba że nowy adres jest sądowi znany”.

⁵ Zob. także uchwała Sądu Najwyższego z 8.11.2006 r., III CZP 103/06, OSP 2007 nr 11, poz. 125, s. 774. Odmienne zob. Flejszar, 2006, s. 173.

⁶ Dz.U. nr 235, poz. 1699. Na mocy tej nowelizacji w art. 139 k.p.c. § 3 otrzymał następujące brzmienie „Pisma dla osób prawnych, organizacji, osób fizycznych podlegających wpisowi do rejestru albo ewidencji na podstawie odrębnych przepisów – w razie niemożności doręczenia w sposób przewidziany w artykułach poprzedzających z uwagi na nieujawnienie w rejestrze albo w ewidencji zmiany adresu, a w przypadku osób fizycznych miejsca zamieszkania i adresu – pozostawia się w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia, chyba że nowe miejsce zamieszkania i adres są sądowi znane”.

⁷ Zob. także uchwała Sądu Najwyższego z 8.11.2006 r., III CZP 103/06, OSP 2007 nr 11, poz. 125, s. 774, z glosami aprobującymi – Naworski, 2007, poz. 125; Żuk, 2009.

⁸ Zob. też postanowienie Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 4.9.2012 r., V ACz 633/12, OSA/Kat. 2012, nr 3, poz. 5.

⁹ Dz.U. poz. 1469 ze zm.

¹⁰ Dz.U. poz. 614.

¹¹ Zastrzeżenie to należy poczynić w związku z tym, że w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego dostrzegalna jest rozbieżność, jeżeli chodzi o wskazywany przez ustawodawcę rodzaj pism podlegających doręczeniu. Z części przepisów kodeksowych regulujących problematykę doręczeń wynika, że przedmiotem analizowanej czynności są pisma sądowe (np. art. 136 § 2). Są jednak również takie przepisy, które w charakterze przedmiotu doręczenia wskazują pisma procesowe (np. art. 133 § 2). Są także przepisy przewidujące doręczanie po prostu pism, nie modyfikując tego pojęcia pod względem jego istoty żadną przydawką (np. art. 138 § 2). Odnosząc się do wspomnianych rozbieżności, należy przyjąć, że dla określenia przedmiotu doręczeń nie są właściwe przepisy dotyczące doręczeń, które posługują się niejednorodną terminologią. Różne określenia nie mają bowiem jakiegokolwiek merytorycznego znaczenia, gdyż nie ma odrębnych sposobów doręczeń w zależności od tego, co się doręcza (Kołodziej, 2010, s. 712). Niezależnie zatem od różnych określeń, którymi ustawodawca posługuje się w przepisach o doręczeniach, należy uznać na podstawie całości regulacji w zakresie doręczeń, że przedmiotem doręczenia są pisma sądowe (wezwania, zawiadomienia, orzeczenia i zarządzenia) i pisma procesowe. Tym samym przepis art. 136 § 2 k.p.c. odnosi się do każdego przedmiotu doręczeń, czyli zarówno pism sądowych, jak i pism procesowych. Szersza analiza problematyki przedmiotu doręczeń wykracza poza ramy niniejszego opracowania tym bardziej, że jest ona przedmiotem rozbieżności w nauce. Więcej zob. w szczególności: Demendecki, 2015, s. 145 i n.; Julke, 2004, s. 38; Wolwiak, 2015, s. 43 i n.

¹² T.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 541, dalej jako uCEIDG.

¹³ Zob. Uzasadnienie projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, druk Sejmu IX kadencji nr 2650, s. 12.

¹⁴ Podobnie z tym, że na gruncie art. 139 § 3 w nieobowiązującym już brzmieniu zob. Dutka, 2016, s. 315.

¹⁵ Zob. postanowienie SN z 18 marca 2009 r., IV CNP 87/08, Legalis nr 186563.

¹⁶ W tym miejscu warto zauważyć, że nie każdy przypadek niepodjęcia dwukrotnie awizowanej przesyłki wysłanej pod adres wskazany w CEIDG aktualizuje konieczność dokonania doręczenia pod aktualnym adresem zamieszkania przedsiębiorcy. Konieczność taka powstaje jedynie w razie „niemożności doręczenia”, przez co należy rozumieć takie sytuacje, w których przesyłka wraca z adnotacją, że adres udostępniony w CEIDG jest nieaktualny. Zob. Uzasadnienie projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, druk Sejmu IX kadencji nr 2650, s. 13.

¹⁷ Odmienne, jak się wydaje: Gołaczyński, 2023, art. 136, nb. 3.

Bibliografia/References

Literatura/Literature

- Cierkoński, P. (2006). Doręczenia pism sądowych dla przedsiębiorców po nowelizacji KPC. *Monitor Prawniczy*, (6).
- Demendecki, T. (2015). *Doręczenia w procesie cywilnym*. Libropolis.
- Dutka, P. (2016). Pozostawienie pisma w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia w stosunku do przedsiębiorcy – osoby fizycznej. *Monitor Prawniczy*, (6).
- Flejszar, R. (2006). *Przedsiębiorca w postępowaniu cywilnym rozpoznawczym*. C.H.Beck.
- Gołaczyński, J. (2023). *Kodeks postępowania cywilnego. Nowelizacja z 9.3.2023 r. Komentarz. Linia orzecznicza*. C.H.Beck.
- Kołodziej, K. (2010). W: K. Piasecki (Red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Tom I. Komentarz do art. 1–366*. C.H.Beck.
- Julke, G. (2004). Doręczenia w sądowym postępowaniu egzekucyjnym. *Przegląd Prawa Egzekucyjnego*, (5–6).
- Laskowska-Hulisz, A. (2009). *Zawieszenie sądowego postępowania rozpoznawczego w sprawach cywilnych*. Wolters Kluwer.
- Markiewicz, K. (2023). W: T. Szancilo (Red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 1–505³⁹. Tom I*. C.H.Beck.
- Mendrek, A. (2020). Umorzenie procesu zawieszonego w związku z niemożnością doręczenia odpisu pozwu. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego. Seria Prawnicza*, (29). <https://doi.org/10.15584/znrprawo.2020.29.11>
- Michalska-Marciniak, M. (2016). W: A. Marciniak, & K. Piasecki (Red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Tom I. Komentarz do art. 1–366*. C.H.Beck.
- Naworski, J. P. (2007). Glosa do uchwały SN z dnia 28 listopada 2006 r., III CZP 103/06, *Orzecnictwo Sądów Polskich*, (11), poz. 125.
- Sendacki, P. (2013). Doręczenia przedsiębiorcom indywidualnym w postępowaniu cywilnym. *Monitor Prawniczy*, (21).
- Skrodzki, K. (2020). Fikcja doręczenia wobec przedsiębiorcy w świetle nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego z 4.07.2019 r. *Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego*, (12). <https://doi.org/10.33226/0137-5490.2020.12.8>
- Uliasz, M. (2007). *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do art. 1–505¹⁴ k.p.c.* C.H.Beck.
- Uliasz, M. (2019). W: J. Gołaczyński, & D. Szostek (Red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do ustawy z 4.07.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw*. C.H.Beck.
- Weitz, K. (2016). W: T. Ereciński (Red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Postępowanie rozpoznawcze*. Wolters Kluwer.
- Wolwiak, I. (2015). *Doręczenia w postępowaniu cywilnym*. C.H.Beck.
- Wolwiak, I. (2022). W: P. Rylski (Red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*. Legalis.
- Żuk, A. (2009). *Glosa do uchwały SN z dnia 28 listopada 2006 r.* Lex/el.

Akty prawne/Legal acts

- Ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 1805, ze zm.).
- Ustawa z 1.03.1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej – Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 43, poz. 189 ze zm.).
- Ustawa z 2.07.2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 172, poz. 1804).
- Ustawa z 16.11.2006 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 235, poz. 1699).
- Ustawa z 6.03.2018 r. o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 541).
- Ustawa z 4.07.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1469 ze zm.).
- Ustawa z 9.03.2023 r. o zmianie ustawy kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 614).

Orzecznictwo/Judgments

Postanowienie SA w Katowicach z 4.09.2012 r., V ACz 633/12, OSA/Kat. 2012, nr 3, poz. 5.

Postanowienie SN z 18.03.2009 r., IV CNP 87/08, Legalis nr 186563.

Uchwała SN z 8.11.2006 r., III CZP 103/06, OSP 2007 nr 11, poz. 125, s. 774.

Dr hab. Anna Kościółek, prof. UR

Profesor Uniwersytetu Rzeszowskiego. Kierownik Zakładu Postępowania Cywilnego w Instytucie Nauk Prawnych Uniwersytetu Rzeszowskiego. Autorka i współautorka licznych publikacji z zakresu postępowania cywilnego.

Dr hab. Anna Kościółek, prof. UR

Professor at the University of Rzeszów. Head of the Department of Civil Proceedings at the Institute of Legal Sciences of the University of Rzeszów. Author and co-author of numerous publications on civil proceedings.

**Redakcja naukowa
Małgorzata Iwanicz-Drozdowska**

UBEZPIECZENIA

Ubezpieczenia odgrywają coraz większą rolę w funkcjonowaniu zarówno przedsiębiorstw, jak i gospodarstw domowych. W książce – przygotowanej przez zespół autorów reprezentujących środowisko naukowe oraz praktykę ubezpieczeniową – przedstawiono podstawowe zagadnienia dotyczące ubezpieczeń. Omówiono w niej m.in. historię ubezpieczeń, podstawową terminologię i klasyfikację ubezpieczeń, regulacje prawne dotyczące działalności ubezpieczeniowej, nadzór nad sektorem ubezpieczeń, systemy gwarancyjne, zarządzanie finansami i działalność inwestycyjną zakładu ubezpieczeń. Wiele miejsca poświęcono ubezpieczeniom oferowanym zarówno przez sektor publiczny, jak i prywatny, w tym ubezpieczeniom emerytalnym, zdrowotnym, na życie, mienia, odpowiedzialności cywilnej, a także scharakteryzowano działalność reasekuracyjną. Podczas omawiania poszczególnych zagadnień Autorzy oparli się na obecnie obowiązującym stanie prawnym oraz uwzględnili zmiany, które zaszły w ubezpieczeniach w ostatnich latach.

Więcej informacji na stronie www.pwe.com.pl